

Eugen LOVINESCU

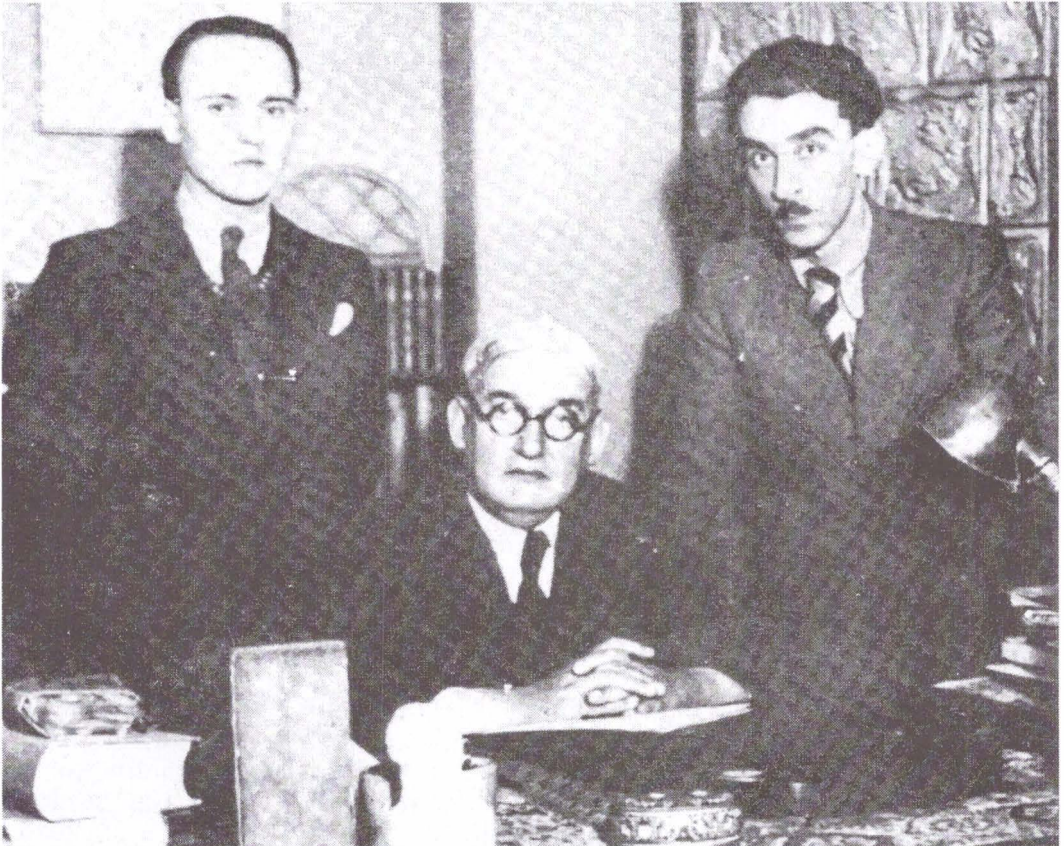
Poliche

Am atins într-un alt articol chestiunea interpretării pieselor de teatru... Actorul rămâne un fantezist: brodează în jurul rolului. Uneori aproape colaborează.

Anecdotele sunt numeroase. S-ar putea face o antologie din toate aceste adaosuri voluntare sau involuntare și, mai ales, din toate farsele cu care actorii își înveselesc meseria. E drept că în dauna autorilor și uneori a spectatorilor se împletesc „variațiunile” și arabescurile interpreților.

Nu voi intra în domeniul anecdotelor! L-au ilustrat alții cu mai mult talent chiar în aceste coloane. Am amintit, totuși, de interpretația Rosinei de Rinck din *Poliche* de către d-na Marioara Voiculescu. Mi se cer oarecari lămuriri. Le voi da, deci.

Ar trebui să mă opresc mai întâi la interpretația sufletească a Rosinei și la felul cum a înțeles-o d-na Voiculescu. Ar fi o critică fundamentală, cu neputință de făcut aici, și pe urmă o interpretare sufletească e atât de greu de dovedit cu textul! E o chestie de nuanțe și nuanțele se înțeleg, dar se dovedesc mai greu. Nu voi întreprinde, prin urmare, o încercare cu un rezultat nesigur.

Voi aminti, totuși, că din textul lui Bataille, Rosine de Rinck e o tânără văduvă căzută în viața galantă din urâtul unei vieți lipsite de ocupație. Acesta e, de altfel, și motivul pentru care primește în intimitatea ei pe zgomotosul Poliche. În el vedea puțința de a umple golul vieții ei fără țel...

Rosine de Rinck nu e pasionată, nu e o „amantă” din galeria amantelor fatale. D-na Voiculescu și-a apropiat-o însă de talentul ei pasionant. Ne-a dat, deci, un fel de *Fedra* furtunoasă care se zbuțuiește pentru un Don Juan în corset. Interpretarea d-nei Voiculescu e o interpretare personală. Nu e însă în spiritul compoziției lui Bataille.

Până aci e numai chestie de interpretare și asupra interpretărilor părerile pot fi împărțite. Asupra literii unui text nu mai poate fi însă nici o discuție. Textul lui Bataille a primit variațiuni ciudate și uneori interesante, trecând prin temperamentul d-nei Marioara Voiculescu. Scene întregi sunt jucate în tonul unei fantezii personale. Astfel, de pildă, marea scenă din actul al doilea dintre Rosine de Rinck și Pauline Laub e jucată nu numai în afară de spiritul textului, ci și de litera lui, câștigând ghirlânzi de cuvinte ce nu există în piesă.

Presupunând că se află în fața unui public nepricepător, d-na Voiculescu indică jocul său dublu, care trebuie să fie numai înăuntru, printr-un joc dublu în afară. Pe lângă gingășiile adresate fățarnic Paulinei Laub, Rosine mai joacă și un aparté pentru spectatori, spumegând cuvântul „canalie” de nenumărate ori. Își închipuie că altfel n-am înțelege mânia conținută a Rosinei. Tot în această scenă, deși în text Paulina îi vorbește mai întâi de Saint-Vast, în interpretarea d-nei Voiculescu, Rosine rostește ea cea dintâi numele amantului perfid.

Într-o mare scenă dintre Rosine și Boudier, avem aproape cu totul altceva decât ceva ce e în textul

dramaturgului nostru. În locul unui dialog strâns, care ar fi putut face pe Rosine să înțeleagă adevărata natură psihologică a lui Poliche. Rosina d-nei Voiculescu vorbește tot timpul singură, furioasă și volubilă. Nici o vorbă a bietului Boudier nu se distinge... Peste toate explicațiile lui cade violenta apostrofă de: „Canalia! Canalia!” a unei Rosine pasionate și nervoase, pe care n-o prevăzuse Bataille, nici Cécile Sorel, interpreta rolului din Comedia Franceză...

Pe calea amănuntelor s-ar putea merge și mai departe. Astfel, cu actul al treilea de la Fontainebleau, Bataille ne arată pe Rosine „cufundându-se într-un fotoliu din care nu se mișcă” – o Rosină calmă și picurând de urâtul vieții în doi la țară. Rosina d-nei Voiculescu stă culcată jos pe o blană de urs alb, făcând mișcări gratioase și plastice. E un amănunt ce vorbește îndeajuns... Ne arată, îndeosebi, libertatea pe care artiștii noștri cei mai buni și-o iau cu lucrările dramatice și puținul lor respect față de viziunea autorului.

(„Rampa nouă ilustrată”, nr. 180, 9 martie 1916)

Debutul meu... în teatru

Această revistă mă cercetează asupra... debutului meu în teatru! Nu e vorba nici de critica dramatică, pe care am făcut-o câțiva ani la „*Flacăra*” de dinainte de război; nici de volumul de *Istorie a literaturii dramatice române* care lipsește din *Istoria* mea în șase volume, ci de debutul meu ca scriitor de teatru.

Acum vreo douăzeci și cinci de ani, am publicat la editura „*Flacăra*” un volum de *Scenete și fantezii*, adică de literatură dialogată, ce indica încă de pe atunci nevoia exprimării dialogice; de altfel, chiar și înainte, în primele volume de *Critice*, se găsesc articole dialogate; cuprinsul unor cărți apărute sau al unor probleme literare, personajii sintetice în genul celor ale lui La Bruyère, reprezentând diferite atitudini spirituale bine precizate – atitudinea principal negativă, atitudinea afirmativă și atitudinea conciliantă – Glykion, Picrophonios și Agathon – porneau discuții estetice, constituind, astfel, un mic teatru ideologic și critic, în care stăruia aceeași nevoie a expresiei dramatice. Dacă nu mă scoboram pe scenă, aduceam dialectica scenei în critică.

Evocând aceste urme de elemente dramatice din activitatea mea critică, eram să uit că, imediat după prima mea manifestare critică, adică după apariția celor două volume de *Pași pe nisip*, aproape simultan, am tipărit o piesă *De peste prag*, în trei acte. N-aș putea afirma nimic despre ea, deoarece au trecut de atunci treizeci de ani fără s-o fi recitat. Știu că era o dramă psihologică, sumbră, pentru că eu însumi eram sumbru, cu pretenții literare, de atmosfera nordică și prin urmare cu certe influențe ibseniene. N-am prezentat-o nici unui teatru, ci am publicat-o de-a dreptul. Puțina critică a timpului (Chendi, Gorun, etc) a înregistrat-o favorabil; dl. Iorga a atacat-o, cum era și firesc, întrucât pornisem de pe atunci lupta împotriva literaturii sămănătoriste. Am oferit-o, se pare, și lui Maiorescu. Nu mică mi-a fost mirarea citind acum câțiva ani un articol asupra adnotațiilor făcute de marele critic pe marginea câtorva cărți ale lui ajunse azi în posesiunea Bibliotecii Universității. Aceste adnotații, firește cu restricțiuni, m-au măgulit; drama întreținuse până la urmă interesul criticului și-i ațâțase spiritul polemic...

Tot în acea epocă a tinereții, am mai scris un act *Cine era?*, compus într-o vară la Agapia, din incitații pur sentimentale. Cum pe atunci colaboram la